

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 142/2023-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Ľuboša Szigetiho (sudca spravodajca) a sudcov Jany Laššákovej a Petra Molnára v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], zomrelého 7. 1. 2023, naposledy trvale bytom [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED] zastúpenej Advokátskou kanceláriou JUDr. Jozef Kováčik, s. r. o., Horný Šianec 3137, Trenčín, v mene ktorej koná advokát a konateľ JUDr. Jozef Kováčik, proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 4Co/183/2018-124 z 11. júla 2019 takto

r o z h o d o l :

1. Konanie o ústavnej sťažnosti [REDACTED] **z a s t a v u j e .**
2. Ústavnú sťažnosť [REDACTED] **o d m i e t a .**
3. Návrhu na odklad vykonateľnosti **n e v y h o v u j e .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 5. januára 2023 domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 36 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“), taktiež základného práva na ochranu vlastníctva podľa čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny, ako aj práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 4Co/183/2018-124 z 11. júla 2019 (ďalej len „napadnutý rozsudok“). Sťažovatelia navrhujú napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie. Zároveň navrhujú odložiť vykonateľnosť rozsudku Okresného súdu Trenčín (ďalej len „okresný súd“) č. k. 27C/123/2016-66 zo 16. februára 2018 (ďalej len „rozsudok okresného súdu“) potvrdeného napadnutým rozsudkom krajského súdu a uznesenia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 9Cdo/254/2020 z 28. septembra 2022 (ďalej len „uznesenie najvyššieho súdu“) do právoplatnosti rozhodnutia vo veci samej.

2. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého rozsudku a ďalších príloh ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovatelia sa v právnom postavení žalobcov v konaní vedenom na okresnom súde pod sp. zn. 27C/123/2016 domáhali určenia vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, pozemku parcely registra „E“ č. 356/34 s výmerou 1 045 m², k. ú. [REDACTED], obec [REDACTED]. Okresný súd žalobu zamietol s odôvodnením, že neboli splnené podmienky vydržania v zmysle § 134 ods. 1 Občianskeho zákonníka, pretože sťažovatelia neboli dobromyseľnými držiteľmi sporného pozemku so zreteľom na všetky okolnosti, keďže nimi uzatvorená kúpna zmluva z roku 1983 nebola registrovaná štátnym notárstvom v zmysle § 134 ods. 2 Občianskeho zákonníka v znení účinnom do 31. decembra 1991 a pri kúpnych zmluvách uzatvorených v roku 1997, od ktorých odvodzovali svoje vlastnícke právo, nebol povolený vklad do katastra nehnuteľností v zmysle § 133 ods. 2 Občianskeho zákonníka v znení účinnom v roku 1997. Vo vzťahu k parcele č. 395, ktorá mala byť predmetom ústnej zmluvy uzatvorenej medzi rodičmi sťažovateľa a [REDACTED] v roku 1962, súd prvej inštancie dodal, že od 1. apríla 1964 do 31. marca 1983 zákon vydržanie pozemku neumožňoval, a keďže si sťažovatelia boli vedomí, že kúpna zmluva bola uzatvorená v ústnej forme, už táto okolnosť negovala ich dobromyseľnosť, pretože v zmysle § 40 ods. 1 Občianskeho zákonníka sa pre platnosť zmlúv o prevode nehnuteľností vyžadovala písomná forma. O odvolaní podanom sťažovateľmi rozhodol krajský súd napadnutým rozsudkom tak, že rozsudok súdu prvej inštancie ako vecne správny potvrdil, keďže sa stotožnil s týmto právnym záverom súdu prvej inštancie i s jeho odôvodnením a po vysporiadaní sa s odvolacími námietkami sťažovateľov rovnako prijal právny záver, že sťažovatelia zákonné predpoklady vydržania z hľadiska dobromyseľnosti vstupu do držby nesplnili, a preto im nemôže svedčiť žiaden právny titul, na základe ktorého by mohli byť považovaní za vlastníkov dotknutej nehnuteľnosti.

3. Na základe dovolania podaného sťažovateľmi rozhodol najvyšší súd uznesením o jeho odmietnutí, a to v časti, v ktorej namietali vady zmätočnosti podľa § 420 písm. f) Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“), odmietol podľa § 447 písm. c) CSP ako dovolanie, ktoré smeruje proti rozhodnutiu, proti ktorému dovolanie nie je prípustné, a v časti, v ktorej namietali nesprávne právne posúdenie veci podľa § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP, odmietol podľa § 447 písm. f) CSP ako dovolanie, v ktorom dovolací dôvod nie je vymedzený spôsobom uvedeným v § 431 až § 435 CSP.

II.

Argumentácia sťažovateľov

4. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu podali sťažovatelia túto ústavnú sťažnosť, v ktorej argumentujú:

a) Odvolací súd rozhodol arbitrárne tým že „*skutkové zistenia posúdil nesprávne, na základe nesprávneho právneho posúdenia a svoje právne názory riadne neodôvodnil. Odvolací súd sa obmedzil vo svojich záveroch na konštatácie záverov súdu prvej inštancie bez logického vysvetlenia zistených skutočností s použitím súvisiacich právnych ustanovení. Rozhodnutie odvolacieho súdu je tak nepresvedčivé a popiera základné princípy spravodlivého procesu, ktorého výsledkom je predvídateľné rozhodnutie pre účastníkov konania jednoznačne podložené správne aplikovanými zákonnými ustanoveniami.*“.

b) Odvolací súd rovnako ako súd prvej inštancie nesprávne posúdil vec tým, že pri svojom rozhodovaní vychádzal z nesprávneho právneho názoru, že pre splnenie jednej podmienky

vydržania, a to oprávnenej držby, bolo potrebné, aby jednotlivé zmluvy uzatvorené sťažovateľmi boli registrované štátnym notárstvom, resp. bol povolený ich vklad do katastra nehnuteľností. Rozhodujúce skutkové okolnosti, na základe ktorých sťažovatelia odvodzujú svoju držbu, a to že písomné kúpne zmluvy síce neboli právne perfektné, ale došlo k ich uzatvoreniu a taktiež k zaplateniu kúpnej ceny a na základe týchto právnych titulov sa sťažovatelia stali držiteľmi predmetných nehnuteľností, boli v konaní nesporné.

c) V zmysle právneho názoru odvolacieho súdu, ako aj súdu prvej inštancie, že sťažovatelia neboli pri svojej držbe dobromyseľní z dôvodu, že uzatvorené zmluvy neboli registrované štátnym notárstvom, resp. nebol povolený vklad, inštitút vydržania by bol bez právneho významu a zákonné ustanovenie upravujúce tento inštitút by sa stalo obsolentným. Podľa názoru sťažovateľov ak by došlo k registrovaniu, resp. povoleniu vkladu, išlo by o právne perfektné úkony, okamih nadobudnutia vlastníckeho práva by nastal v zmysle § 133 Občianskeho zákonníka, a nie uplynutím vydržacej doby, a za týchto okolností by sťažovatelia nemali žiadny dôvod podávať predmetnú určovaciu žalobu. Právny názor odvolacieho súdu je arbitrárny a nemá oporu v zákone, pretože dobromyseľnosť držiteľa odvodzuje od existencie, znalosti a dodržiavania platného právneho poriadku a vec posudzuje podľa § 40 a § 46 Občianskeho zákonníka upravujúcich platnosť právnych úkonov so zreteľom na ich formu, ako aj podľa § 133 ods. 2 Občianskeho zákonníka upravujúceho prevod vlastníckeho práva registráciou.

d) Podľa názoru sťažovateľov v priebehu konania nebol preukázaný opak vyvrátiteľnej právnej domnienky vyplývajúcej z § 130 ods. 1 druhej vety Občianskeho zákonníka, podľa ktorej sa pri pochybnostiach predpokladá, že držba je oprávnená.

e) Odvolací súd napadnutým rozsudkom a postupom v konaní porušil zásadu „rovnosti zbraní“ v civilnom konaní a tým aj právo sťažovateľov vyplývajúce im z čl. 47 ods. 3 ústavy, keď skonštatoval, že bez právnej relevancie sú všetky svedecké výpovede a listinné dôkazy, ktorými chceli sťažovatelia preukázať okolnosti týkajúce sa uzavretých kúpnych zmlúv.

f) Poukazujúc na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 484/2015 zo 14. novembra 2018, sú sťažovatelia toho názoru, že nesprávnym zistením skutkového stavu a následným nesprávnym právnym posúdením, keď sa súdy dôsledne nevysporiadali so zákonnou úpravou inštitútu vydržania a súvisiacich ustanovení Občianskeho zákonníka, bolo porušené právo sťažovateľov vlastníť majetok a právo na spravodlivý súdny proces.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

5. Podstatou ústavnej sťažnosti je porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru), základného práva na ochranu vlastníctva (čl. 20 ods. 1 ústavy a čl. 11 ods. 1 listiny) a porušenie základného práva na rovnosť strán (čl. 47 ods. 3 ústavy) napadnutým rozsudkom krajského súdu, ktorým bol potvrdený rozsudok okresného súdu.

III.1. Ku konaniu o ústavnej sťažnosti [REDAKOVANÉ]:

6. Podľa § 62 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ak tento zákon v piatej a šiestej časti neustanovuje inak a povaha veci to nevylučuje, vzťahuje sa

na konanie pred ústavným súdom podľa povahy veci primerane Civilný sporový poriadok (ďalej aj „CSP“).

7. Podľa § 63 ods. 1 CSP ak strana zomrie počas konania skôr, ako sa konanie právoplatne skončí, súd posúdi podľa povahy sporu, či má konanie zastaviť alebo či v ňom môže pokračovať.

8. Podľa § 161 ods. 2 CSP ak ide o nedostatok procesnej podmienky, ktorý nemožno odstrániť, súd konanie zastaví.

9. Dňa 13. marca 2023 bolo ústavnému súdu doručené podanie sťažovateľky, v ktorom uviedla, že jej manžel (sťažovateľ) 7. januára 2023 zomrel. Uvedená skutočnosť vyplýva aj z registra fyzických osôb.

10. Z charakteru konania o sťažnosti pred ústavným súdom podľa čl. 127 ods. 1 ústavy, predmetom ktorého je ochrana základných práv a slobôd, ktorých povaha je výsostne osobná, vyplýva, že táto ochrana v zásade neprechádza na iné osoby. V prípade konania o ústavnej sťažnosti ide preto o konanie, ktorého povaha po smrti sťažovateľa domáhajúceho sa práv nemajetkovej povahy zásadne nedovoľuje, aby sa v ňom pokračovalo. Toto konštatovanie platí aj v prípade sťažovateľa.

11. Vzhľadom na uvedené ústavný súd konanie o ústavnej sťažnosti sťažovateľa z dôvodu jeho úmrtia zastavil podľa § 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 63 ods. 1 CSP a § 161 ods. 2 CSP (m. m. III. ÚS 154/2020, IV. ÚS 201/2021, IV. ÚS 253/2021).

III.2. K namietanému porušeniu označených práv napadnutým rozsudkom krajského súdu:

12. Nevyhnutným ústavným predpokladom na existenciu právomoci ústavného súdu rozhodnúť o ústavnej sťažnosti je skutočnosť, že o tejto sťažnosti (resp. o jej obsahu) nemôže rozhodnúť iný súd. Právomoc ústavného súdu zakotvená v čl. 127 ústavy je totiž len subsidiárna („... ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd“). Na citovanú ústavnú normu nadväzuje § 132 ods. 1 zákona o ústavnom súde, podľa ktorého *„ak o ochrane základných práv a slobôd sťažovateľa vo veci, ktorej sa ústavná sťažnosť týka, je príslušný rozhodovať iný súd, ústavný súd uznesením ústavnú sťažnosť odmietne pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie“*. Ústavný súd na subsidiárny charakter svojej právomoci týkajúcej sa prerokovania ústavnej sťažnosti v konaní podľa čl. 127 ods. 1 ústavy vo svojej judikatúre stabilne poukazuje. Pri uplatňovaní svojej právomoci sa tak riadi zásadou, že všeobecné súdy sú ústavou povolané chrániť nielen zákonnosť, ale aj ústavnosť, a preto je právomoc ústavného súdu subsidiárna a nastupuje až vtedy, ak nie je daná právomoc všeobecných súdov (mutatis mutandis IV. ÚS 236/07, I. ÚS 5/2022 alebo I. ÚS 311/2022). Ak ústavný súd pri predbežnom prerokovaní ústavnej sťažnosti zistí, že sťažovateľ sa ochrany svojich základných práv alebo slobôd môže domôcť a aj domáhal využitím jemu dostupných a účinných prostriedkov nápravy pred iným (všeobecným) súdom, musí takúto sťažnosť odmietnuť pre nedostatok svojej právomoci na jej prerokovanie (m. m. IV. ÚS 115/07, II. ÚS 46/2021, IV. ÚS 256/2021, II. ÚS 202/2022, IV. ÚS 372/2022).

13. Z obsahu ústavnej sťažnosti a jej príloh vyplýva, že sťažovateľka využila jej dostupný právny prostriedok, na použitie ktorého bola oprávnená podľa ustanovení Civilného sporového poriadku, ktorým sa domáhala aj ochrany svojich základných práv. Proti napadnutému rozsudku krajského súdu mala k dispozícii mimoriadny opravný prostriedok v podobe dovolania, ktoré aj podala (a to bez toho, aby v ústavnej sťažnosti tvrdila, že niektorá z ňou vznesených dovolacích námietok

nebola v dovolacom konaní uplatniteľná), pričom uplatnila dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) a § 421 ods. 1 písm. a) a b) CSP.

14. Najvyšší súd sa vo svojom uznesení uplatnenými dovolacím dôvodmi riadne zaoberal (pozri najmä body 13 – 19), keď uviedol, že odvolací súd zrozumiteľným a jednoznačným spôsobom uviedol dôvody, ktoré ho viedli k rozhodnutiu, a jeho myšlienkový postup je v odôvodnení dostatočne vysvetlený nielen poukazom na všetky rozhodujúce skutočnosti zistené vykonaným dokazovaním, ale tiež s poukazom na právne závery, ktoré prijal a ktoré navyše korešpondujú s judikovanými názormi o neoprávnenej držbe (pozri R 73/2015 a R 74/2015). Dodal, že krajský súd sa zároveň v odôvodnení napadnutého rozsudku vysporiadal s podstatnými odvolacími námietkami sťažovateľov a odôvodnenie napadnutého rozsudku spĺňa náležitosti riadneho odôvodnenia.

15. Právomoc najvyššieho súdu rozhodnúť o dovolaní sťažovateľky v danom prípade vylučuje právomoc ústavného súdu, pretože argumentácia uplatnená v ústavnej sťažnosti je totožná s argumentáciou uvedenou v dovolaní. Oprávnením, ale aj povinnosťou najvyššieho súdu vo vzťahu k dovolaním napadnutému rozsudku krajského súdu bolo v prípade zistenia zásahu do základných práv sťažovateľky týmto základným právam poskytnúť primeranú ochranu. V danej veci teda existoval orgán verejnej moci, ktorého právomoc poskytnúť základným právam sťažovateľky individuálnu ochranu predchádzala právomoci ústavného súdu. Za týchto okolností ústavný súd teda nemá oprávnenie preskúmať napadnutý rozsudok krajského súdu.

16. Pretože najvyšší súd sa v dovolacom konaní zaoberal predmetnými námietkami sťažovateľky v miere, ktorá splnila všetky atribúty pre naplnenie ochrany ňou označených práv, ústavný súd s ohľadom na princíp subsidiarity odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľky podľa § 56 ods. 2 písm. a) zákona o ústavnom súde pre nedostatok právomoci ústavného súdu na jej prerokovanie.

III.3. K návrhu na odklad vykonateľnosti:

17. Vzhľadom na odmietnutie ústavnej sťažnosti sťažovateľky v celom rozsahu ústavný súd ani nemohol vyhovieť jej návrhu na odklad vykonateľnosti, keďže zo systematického výkladu právnej úpravy tohto inštitútu vyplýva (pozri § 131 ods. 1 zákona o ústavnom súde, pozn.), že pozitívne rozhodnutie o takomto návrhu implicitne prichádza do úvahy vtedy, ak ústavný súd prijme ústavnú sťažnosť na ďalšie konanie. Z uvedeného dôvodu ústavný súd návrhu na odklad vykonateľnosti nevyhovel.

18. Keďže ústavná sťažnosť bola odmietnutá, rozhodovanie o ďalších návrhoch sťažovateľky v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, a preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 30. marca 2023

Ľuboš Szigeti
predseda senátu